

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 32 0 Mals 329853 23 Rev
Sarajevo, 20.02.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Sanele Kovač-Grabonjić, kao predsjednice vijeća, Gorana Nezirovića i Senada Mulabdića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja "Litvatrans" d.o.o. Banovići, ul. Armije BiH broj 4, koga zastupa punomoćnica Jasmina Sarihodžić-Aljić, advokat iz Tuzle, protiv tuženog Zaštitni fond Federacije BiH, ul. Jošanička 55/4, Vogošća, radi isplate priznatog potraživanja, vrijednost spora 1.043,40 KM, odlučujući o reviziji tuženog protiv presude Kantonalnog suda u Tuzli broj: 32 0 Mals 329853 20 Pž od 14.02.2023. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 20.02.2024. godine, donio je slijedeću

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Stavom prvim izreke prvostepene presude Općinskog suda u Tuzli broj: 32 0 Mals 329853 18 Mals od 27.09.2019. godine odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev kojim je tužitelj tražio da mu tuženi isplati iznos od 1.043,40 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 10.10.2013. godine, kao dana priznanja potraživanja u likvidacionom postupku nad imovinom Lido osiguranje d.d. Sarajevo u likvidaciji, pa do konačne isplate, kao i da mu naknadi troškove parničnog postupka. Stavom drugim izreke prvostepene presude obavezan je tužilac da tuženom naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 85,00 KM.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Tuzli broj: 32 0 Mals 329853 20 Pž od 14.02.2023. godine žalba tužitelja je uvažena i prvostepena presuda preinačena tako što je tužbeni zahtjev usvojen u cijelosti, uz obavezivanje tuženog da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 1.051,00 KM, kao i troškove žalbenog postupka u iznosu od 350,00 KM. Istom presudom odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova nastalih u povodu žalbe.

Protiv drugostepene presude, pozivom na odredbu člana 237. stav 3. Zakona o parničnom postupku, reviziju je blagovremeno izjavio tuženi i to zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija dopusti i usvoji te drugostepena presuda preinači tako da se žalba tužitelja

odbije i prvostepena presuda potvrdi, uz obavezivanje tužitelja na naknadu troškova sudske takse na reviziju.

U podnesenom odgovoru na reviziju tužitelj je osporio osnovanost revizijskih prigovora i predložio da se revizija odbaci kao nedopuštena ili odbije kao neosnovana, uz obavezivanje tuženog na naknadu troškova sastava odgovora na reviziju.

Nakon što je ispitao drugostepenu presudu u granicama propisanim odredbom člana 241. stav 2. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP) ovaj revizijski sud je odlučio:

Revizija je dopuštena, ali nije osnovana.

Prema odredbi člana 237. stav 3. ZPP Vrhovni sud Federacije može, izuzetno, dopustiti reviziju u svim predmetima ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Prema odredbi iz člana 241. stav 2. ZPP, u povodu revizije iz člana 237. stav 3. ovog zakona, revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog kojeg je podnesena i koje je u njoj određeno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose.

U postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je slijedeće činjenično stanje:

Tužitelj je u tri saobraćajne nezgode, koje su prouzrokovali osiguranici "Lido osiguranja" d.d. Sarajevo, pretrpio materijalnu štetu na svojim motornim vozilima u ukupnom iznosu od 1.043,40 KM. Agencija za nadzor osiguranja Federacije BiH je rješenjem od 12.06.2012. godine oduzela odobrenje za rad društvu „Lido osiguranje“ d.d. Sarajevo. Rješenjem Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 L 273747 12 L od 24.09.2012. godine pokrenut je likvidacioni postupak nad imovinom dužnika "Lido osiguranje" d.d. Sarajevo, u kome je tužitelj prijavio svoje potraživanje u iznosu od 1.043,40 KM, koje je priznato od strane likvidacionog upravnika. Likvidacioni upravnik je dana 26.03.2015. godine dostavio Zaštitnom fondu FBiH dopis kojim ga obavještava da likvidacioni dužnik ne raspolaže nikakvim rezervama društva koje bi se prenijele na Zaštitni fond, kao i da je imovina likvidacionog dužnika, koja je procijenjena na iznos od 237.553,00 KM, prodana putem javnog nadmetanja za iznos od 60.460,50 KM, koji čini likvidacionu masu koja će se poslije namirenja troškova provođenja postupka posebne likvidacije prenijeti na Zaštitni fond FBiH, shodno odredbi člana 29. stav 4. Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju FBiH i odredbama članova 15. i 16. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranje od odgovornosti. Postupak posebne likvidacije još uvijek nije okončan.

U iznesenoj činjeničnoj i pravnoj situaciji prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev na osnovu pravnog zaključka da je obaveza tuženog Zaštitnog fonda FBiH supsidijarna i

¹ „Službene novine F BiH“ broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

da je isti tu obavezu dužan ispuniti tek ukoliko tužitelj svoje potraživanje ne namiri u likvidacionom postupku, pa kako likvidacioni postupak protiv dužnika "Lido osiguranje" d.d. Sarajevo još uvijek nije okončan to je tužbeni zahtjev preuranjen.

Drugostepeni sud je, prihvatajući činjenična utvrđenja prvostepenog suda kao pravilna i potpuna, ocijenio da je prvostepena presuda zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava te je istu preinačio i usvojio tužbeni zahtjev.

Prema pravnom shvatanju drugostepenog suda, shodno odredbama članova 15. stav 1. i 2. i 16. stav 4. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila u vezi sa članom 29. stav 4. Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju, u situaciji kada se štetni događaj desio nakon osnivanja Zaštitnog fonda FBiH, a protiv osiguravajućeg društva pokrenut likvidacioni postupak zbog oduzimanja dozvole za rad, u kome je oštećeni blagovremeno prijavio svoje potraživanje koje je priznato od strane likvidacionog upravnika, koji je kasnije obavijestio Zaštitni fond da društvo ne raspolaže sredstvima iz kojih bi se namirili povjerioci, nastaje obaveza Zaštitnog fonda za isplatu prijavljenog potraživanja, koji, nakon te isplate, preuzima sva prava oštećenog koja proizilaze iz nezgode prema licu koje je odgovorno za štetu ili njegovom osiguravatelju. Drugostepeni sud se u prilog svog pravnog stava pozvao i na stavove izražene u odluci Ustavnog suda BiH broj Ap-3993/14 od 12.01.2016. godine.

Osporavajući pravilnost pravnog stava drugostepenog suda tuženi je u reviziji postavio slijedeće pravno pitanje: "Kada se može utvrditi postojanje supsidijarne odgovornosti Zaštitnog fonda FBiH za isplatu potraživanja priznatih u postupku likvidacije društva za osiguranje?"

Tuženi navedeno pravno pitanje smatra važnim za osiguranje jedinstvene primjene prava jer je pravni stav drugostepenog suda u suprotnosti sa pravnim stavom koji je o tom pitanju već zauzeo ovaj Vrhovni sud u svojim odlukama broj 33 0 Rs 045113 18 Rev od 29.11.2018. godine i broj 42 1 P 010237 18 Rev od 19.05.2020. godine, kao i zbog toga što o tom pravnom pitanju postoji različita praksa kantonalnih sudova u Federaciji BiH (u reviziji su navedeni poslovni brojevi odluka drugostepenih sudova i iste su priložene uz reviziju).

Ovaj revizijski sud ocjenjuje da je postavljeno pitanje od značaja za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog evidentnog postojanja različite sudske prakse drugostepenih sudova i nedovoljno konzistentne i jasne sudske prakse i ovog revizijskog suda.

Neosnovan je pravni stav tuženog da njegova obaveza da naknadi štetu nastaje tek kad postupak posebne likvidacije bude okončan i ukoliko oštećeni svoje potraživanje nije namirio iz likvidacione mase, jer tek tada odluka o oduzimanju odobrenja za rad društvu za osiguranje postaje potpuna i konačna.

Prema odredbi člana 15. stav 1. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti² (u daljem tekstu: ZOMV) propisano je da se ovim Zakonom obrazuje u Federaciji pravno lice pod nazivom

² „Službene novine F BiH“ broj: 24/05

Zaštitni fond Federacije BiH sa sjedištem u Sarajevu, pod nadzorom i kontrolom Agencije za nadzor, dok je stavom 2. istog zakonskog člana propisano da je cilj Zaštitnog fonda plaćanje odšteta osiguranja od građanske odgovornosti koje proizilaze iz saobraćajnih nezgoda koje se dese nakon početka njegovog rada u slučajevima predviđenim u članu 16. ovog Zakona.

Prema odredbi člana 16. stav 1. ZOMV Zaštitni fond obavezan je oštećenim stranama plaćati odštetu u slučaju smrti ili tjelesne ozljede i materijalne štete prouzročene u prometnim nezgodama u BiH kada je, između ostalog, protiv društva registriranog u Federaciji pokrenut postupak posebne likvidacije zbog stečaja ili zbog oduzimanja odobrenja za rad zbog neispunjenja finansijskih obaveza prema Zakonu o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju ili prema ovome Zakonu.

Stavom 4. istog zakonskog člana propisano je da Zaštitni fond, po isplati odštete, preuzima sva prava oštećenog koja proizilaze iz nezgode prema osobi koja je odgovorna za štetu ili njenom osiguravatelju, kao i prema sredstvima društva koje je u postupku posebne likvidacije, pri čemu Zaštitni fond ima privilegij korisnika naknade predviđen u članu 70. Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju.

Odredbom člana 2. Zakona o likvidacionom postupku F BiH³ propisano je da je svrha likvidacionog postupka potpuno namirenje svih povjerilaca unovčenjem imovine pravne osobe u likvidaciji.

Odredbama Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (u daljem tekstu: ZDOPO) propisana su pravila za posebnu likvidaciju društava za osiguranje, koji se provodi, između ostalog, iako Agencija za nadzor osiguranja oduzme odobrenje za rad društvu.

Odredbom člana 29. stav 4. ZDOPO propisano je da nakon potpunog i konačnog oduzimanja odobrenja za rad sve zahtjeve za naknadu po osnovu obaveznog osiguranja motornih vozila isplatit će Zaštitni fond, a sve rezerve društva bit će prenijete na Zaštitni fond u skladu sa članom 15. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti.

Prema odredbi stava 7. istog zakonskog člana, nakon oduzimanja odobrenja za rad bit će pokrenut postupak likvidacije društva, dok je stavom 9. istog zakonskog člana propisano da je odluka Agencije za nadzor glede potpunog ili djelimičnog oduzimanja odobrenja za rad konačna, a društvo protiv odluke Agencije za nadzor može pokrenuti upravni spor tužbom kod nadležnog suda.

Odredbom člana 69. ZDOPO propisano je da će postupak posebne likvidacije društva biti pokrenut i vođen i u slučaju ako Agencija za nadzor oduzme odobrenje za rad društvu te da će posebna likvidacija biti proglašena i okončana obrazloženom odlukom Agencije za nadzor koja će biti dostavljena društvu i objavljena u „Službenim novinama Federacije BiH“, te da se sve do okončanja postupka posebne likvidacije nad društvom ne može otvoriti stečaj.

³ „Službene novine F BiH“ broj: 29/03

Odredbom člana 70. stav 1. ZDOPO propisan je način, uslovi, rokovi i postupak pozivanja ugovaratelja osiguranja i podnosilaca zahtjeva za isplatu osiguranja i prijave njihovih zahtjeva, u kojem slučaju likvidacioni sudija odlučuje o osnovanosti svakog potraživanja.

Ovaj revizijski sud je svojim presudama broj 33 0 Rs 045113 18 Rev od 29.11.2018. godine i 42 1 P 010237 18 Rev od 19.05.2020. godine, na koje se tuženi poziva u reviziji, odbio tužbene zahtjeve oštećenih protiv tuženog Zaštitnog fonda F BiH, te u interpretaciji naprijed navedenih zakonskih odredbi izrazio slijedeće pravne stavove:

- da kada društvo za osiguranje dođe u fazu posebne likvidacije tada je obaveza Zaštitnog fonda F BiH po odredbama članova 69. i 70. ZDOPO supsidijarna i uslovno postoji samo u slučajevima kada oštećeno lice nije moglo u cijelosti namiriti svoje potraživanje u likvidacionom postupku;
- da je obavezu prema povjeritelju prvenstveno dužan izvršiti glavni dužnik (osiguravajuće društvo u likvidaciji), a tek ako ono to ne učini u likvidacionom postupku, obavezu je dužan ispuniti supsidijarni dužnik, jer bi se u suprotnom, kada bi se potraživanja mogla namirivati izvan postupka likvidacije ili uporedo sa njim od Zaštitnog fonda, tada bi se izgubila svrha provođenja postupka likvidacije nad imovinom osiguravajućeg društva i cjelovitog namirenja povjerilaca u tom postupku;
- da tužitelji tokom parničnog postupka nisu dokazali odlučnu činjenicu da nisu namireni u postupku likvidacije koji je u toku, pa da stoga nisu nastupile zakonske pretpostavke za supsidijarnu odgovornost Zaštitnog fonda, odnosno da nije nastupio uslov iz odredbe člana 70. stav 1. ZDOPO da Zaštitni fond po principu supsidijarne odgovornosti preuzme obaveze osiguravajućeg društva koje je u likvidaciji, kada ta prava tužitelja nisu iscrpljena u samom postupku likvidacije.

Međutim, u svojim odlukama broj 32 0 Mal 287676 22 Rev od 22.03.2022. godine i 65 0 Mal 781180 22 Rev od 09.12.2022. godine, kojima su dopuštene izvanredne revizije oštećenih-tužitelja, te odlukama broj 33 0 P 293572 22 Rev od 03.03.2022. godine, 32 0 P 289683 21 Rev od 24.05.2022. godine i 32 0 P 336325 22 Rev od 12.12.2023. godine, kojima su odbijene ili odbačene revizije tuženog Zaštitnog fonda F BiH, u identičnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji kao u predmetnoj pravnoj stvari, ovaj revizijski sud je izrazio slijedeće pravne stavove:

- da iz relevantnih zakonskih odredaba slijedi da je odgovornost tuženog Zaštitnog fonda supsidijarna i da postoji samo u slučajevima kada oštećeno lice nije moglo u cijelosti namiriti svoje potraživanje u likvidacionom postupku;
- da je tužitelj, koji je prijavio svoje potraživanje u likvidacionom postupku i koje mu je priznato od strane likvidacionog upravnika, tokom parničnog postupka dokazao odlučnu činjenicu da su nastupile zakonske pretpostavke za supsidijarnu odgovornost tuženog u skladu sa odredbom člana 16. ZOMV, jer je dokazao da to potraživanje nije u mogućnosti da naplati u likvidacionom postupku, tako da je nastupio uvjet propisan odredbom člana 70. stav 1. ZDOPO da tuženi po principu supsidijarne odgovornosti preuzme obavezu osiguravajućeg društva koje je u likvidaciji.

Sporno je, dakle, u ovoj pravnoj stvari utvrđivanje trenutka nastanka obaveze Zaštitnog fonda, odnosno pretpostavki koje trebaju biti ispunjene da bi se ta obaveza ustanovila.

Osnovni zadatak Zaštitnog fonda je zaštita oštećenih od nepoznatih vozača motornih vozila, neosiguranih vozača motornih vozila i vozača motornih vozila osiguranih kod osiguravatelja koji je u nemogućnosti izvršavati svoje obaveze zbog čega su nastali razlozi za prestanak društva, odnosno za pokretanje njegove likvidacije ili stečaja.

Trenutak kad oštećeni stiče pravo na naknadu od Zaštitnog fonda može biti vezan za različite pretpostavke kao što su samo pokretanje likvidacionog postupka, prijava potraživanja naknade štete u likvidacionu masu ili nastupanje nemogućnosti potpune naknade iz te mase.

Obaveza Zaštitnog fonda za isplatu naknade za slučaj insolventnosti društva za osiguranje nije jedinstveno riješena ni u uporednim zakonodavstvima jer nema jedinstvene odredbe Evropskog prava o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti za slučaj insolventnosti ili stečaja osiguravatelja. Kodificirana Direktiva 2009/103/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 16.09.2009. godine o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti i izvršenju obaveze osiguranja od takve odgovornosti odnosi se na neosigurana i nepoznata motorna vozila i u tački 14. preporučuje ustanovljenje prava oštećenog na direktnu tužbu prema garancijskom fondu.

Jezičkim tumačenjem odredbi člana 16. stav 1. i 4. ZOMV moglo bi se zaključiti da obaveza Zaštitnog fonda nastaje pokretanjem postupka posebne likvidacije zbog insolventnosti društva za osiguranje, te da Zaštitni fond, po isplati odštete, preuzima sva prava oštećenog koja proizilaze iz nezgode prema sredstvima društva koje je u postupku posebne likvidacije.

Međutim, iz odredbi člana 29. stav 4. ZDOPO u vezi sa članovima 69. i 70. ZDOPO proizilazilo bi da je primarni dužnik društvo za osiguranje, kao likvidacioni dužnik.

Pri svemu tome, odredbe članova 29. stav 4. i 69. ZDOPO ne definišu na precizan način pojam „potpunog i konačnog oduzimanja odobrenja za rad“ društvu za osiguranje, pa se ne može sa sigurnošću izvesti zaključak da do potpunog i konačnog oduzimanja odobrenja za rad dolazi tek nakon okončanja likvidacionog postupka, kako to rezonuje tuženi u svojoj reviziji.

Kako citirane odredbe naprijed navedenih zakona nisu formulisane sa dovoljnom preciznošću i jasnoćom, odnosno nisu napisane s potrebnim kvalitetom koji bi omogućio njihovo nedvosmisleno tumačenje, ovaj sud je mišljenja da se pri njihovom tumačenju moraju imati u vidu konkretni konteksti, socijalne vrijednosti i dinamika života.

U konkretnom slučaju likvidacioni postupak koji traje duže od jedne decenije narušava pravnu sigurnost, finansijsku stabilnost svih učesnika tržišta osiguranja te naročito otežava položaj povjerilaca likvidacionog dužnika i dovodi u pitanje samu svrhu garancijskog fonda.

Stoga, slijedeći dosadašnju sudsku praksu ovog revizijskog suda, iz koje proizilazi da je odštetna odgovornost Zaštitnog fonda supsidijarna (oštećeni nemaju pravo na direktnu tužbu protiv Zaštitnog fonda odmah nakon oduzimanja dozvole za rad društvu za osiguranje i pokretanja likvidacionog postupka), oštećeni ima pravo u parničnom postupku zahtijevati naknadu štete od Zaštitnog fonda pod uslovima da je svoje

potraživanje prijavio u likvidacionom postupku, da mu je to potraživanje priznato od strane likvidacionog upravnika ili pravomoćno utvrđeno u parničnom postupku protiv likvidacionog dužnika te ako je u parničnom postupku dokazao da to potraživanje ne može namiriti u likvidacionom postupku. Dakle, oštećeni nije dužan čekati okončanje likvidacionog postupka, u kome njegovo potraživanje nije namireno, da bi tek nakon toga mogao osnovano zahtijevati naknadu štete od Zaštitnog fonda, kako to proizilazi iz odluka ovog suda broj 32 0 Mal 287676 22 Rev od 22.03.2022. godine, 65 0 Mal 781180 22 Rev od 09.12.2022. godine, 33 0 P 293572 22 Rev od 03.03.2022. godine, 32 0 P 289683 21 Rev od 24.05.2022. godine i 32 0 P 336325 22 Rev od 12.12.2023. godine.

Na osnovu svega izloženog, budući da je pravno shvatanje drugostepenog suda u pobijanoj odluci podudarno sa pravnim shvatanjem koje o predmetnom pitanju zauzima ovaj revizijski sud, valjalo je primjenom odredbe člana 248. ZPP reviziju tuženog odbiti.

U skladu sa odredbom člana 397. stav 1. u vezi sa članom 387. stav 1. ZPP odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova na ime sastava odgovora na reviziju jer ti troškovi nisu bili potrebni radi vođenja parnice.

Predsjednica vijeća
Sanela Kovač-Grabonjić, s.r.